GEVANGEN IN EEN DROOMBESTEMMING

Onderweg naar Nieuw-Zeeland komen Floris en Ivar vast te zitten in Frans-Polynesië, als het coronavirus deze eilandengroep in de Stille Oceaan bereikt. Er zijn slechtere plekken om vast te zitten, maar toch worden ze ongerust. Kunnen ze hun reis nog voortzetten of wordt deze droombestemming hun gevangenis?

Tekst en foto's FLORIS VAN HEES EN IVAR SMITS

'Jullie mogen niet verder varen," zegt de gendarme streng terwijl hij ons vanuit de politieboot een formulier aanreikt. "Er mag maar één bemanningslid tegelijk aan land voor boodschappen of medisch advies. En altijd met mondmasker en dit formulier op zak," voegt zijn collega toe. Terwijl we verbaasd het velletje papier bekijken, stuiven ze ervandoor. Vol gas varen ze op een zeilboot af die net in Gambier aankomt. Later horen we van de Nederlandse bemanning dat ze bijna een maand op zee hebben gezeten, maar de politie hun beval naar Tahiti te varen. Omdat ze door hun eet- en brandstofvoorraden heen zijn, mogen ze voorlopig toch blijven. De plotselinge afkondiging van de lockdown en het strenge optreden van de politie in dit paradijselijke vaargebied zetten ons aan het denken. Waar moeten we heen als straks het orkaanseizoen losbarst? Kunnen we onze reis en ons Sailors for Sustainability-project überhaupt nog voortzetten?

Gedoogd in Gambier

We liggen bij Rikitea, het enige dorp van de adembenemend mooie Gambier-archipel, dus we hadden het slechter kunnen treffen. "We kunnen in ieder geval elke dag verse baguettes halen," lacht Ivar. "En boodschappen doen voor de nieuwe boten." Er druppelen nog bijna dagelijks nieuwe boten binnen. Anders dan wij moeten nieuwkomers veertien dagen aan boord in quarantaine blijven. De meesten zijn echter blij dat ze voorlopig worden gedoogd; officieel moeten alle zeilboten die in Frans-Polynesië aankomen, doorvaren naar Tahiti, en de bemanningen met het vliegtuig naar huis.

Naarmate de tijd vordert, voelen we ons in Rikitea steeds opgesloten. Wat aan het gevangenissentiment bijdraagt, is dat oom agent de ankerbaai vanuit het politiebureau nauwlettend in de gaten houdt. We willen de archipel graag verder verkennen en grijpen de eerste kans die we krijgen. Als de gendarmes aangeven dat zeilers zich

Bij Puaumu liggen we geankerd in een ansichtkaart.

binnen Gambier mogen verplaatsen als dat voor de veiligheid nodig is, gaan er meteen tientallen boten ‘schuilen voor slecht weer’. Wij kiezen voor een eilandje in een uithoek van de archipel, op nog geen acht mijl van Rikitea.

Iets terug doen voor de natuur

Als het anker valt bij het koraaleiland Puaumu, wanen we ons in een ansichtkaart: wit zand, palmbomen en kristalhelder, azuurblauw water. Al snorkelend vergapen we ons aan een overvloed van gezond koraal en kleurrijke vissen in alle soorten en maten. We raken er niet op uitgekeken en vinden steeds weer nieuwe plekken waar het mogelijk nóg mooier is dan op de vorige.
Maar als we een rondje om het eiland lopen, stuiten we achter de hoogwaterlijn op een enorme hoeveelheid plastic. Het lijkt wel een vuilnisbelt waar allerlei troep uit de Pacific is aangespoeld: vuistdik touw, een teenslipper, een flesje met Aziatische teksten erop, een toiletbril, een stuk visnet, tientallen flessen, een lege jerrycan en ga zo maar door. “Allemaal relikwieën van de wegwerpmaatschappij,” merkt Ivar cynisch op. “Laten we iets terugdoen voor de natuur!” stelt hij voor. Gewapend met vuilniszakken, drinkwater en lunchpakketten beginnen we vol goede moed, samen met de bemanningen van vier andere zeilboten. Nog geen een uur later is de verzamelde berg afval al metershoog, terwijl maar een klein deel van het strand is opgeruimd. Pas na twee dagen zijn we het eiland helemaal rond. We besluiten alles te verbranden omdat er in Rikitea geen recyclemogelijkheden zijn. Verre van ideaal, maar zo komt al die plastic troep tenminste niet als microplastics in de lokale voedselketen terecht.

Zelfvoorzienend leven

Als het gevreesde virus zo’n drie weken sinds het begin van de lockdown Gambier nog altijd niet heeft bereikt, gelooft de lokale bevolking het wel met de strikte maatregelen. Men komt weer mondjesmaat bij elkaar en vaart rond in de archipel alsof er niets aan de hand is.
Wij verkassen naar de ankerbaai van Hervé en zijn vrouw Valérie bij het eiland Taravai. Hun gastvrijheid is legendarisch. Al jaren stellen zij hun huis open voor zeilers. Elke zondag organiseren ze een barbecue waar zeilers elkaar ontmoeten, volleyballen en jeu-de-boulen. Melk, rijst of meel kun je ruilen tegen sla, papaja’s, bananen en avocado’s uit Hervés grote tuin.
Hoe ervaren zij de beperkingen die de pandemie heeft gebracht? “We hebben drie zondagen geen barbecues georganiseerd, maar verder hebben wij nergens last van. We voorzien namelijk in bijna alles zelf,” vertelt Hervé. “Zoete aardappelen, cassave, bonen en sla groeien zowat het hele jaar door, net als kokosnoten en bananen. Ander fruit groeit seizoensgebonden. Nu zijn dat avocado’s en sinaasappels. De mango’s en lychees hebben jullie helaas net gemist.” Naast het huis staat een dubbele rij grote zonnepanelen, daaronder een kist met accu’s. “Wij zijn niet aangesloten op het elektriciteitsnet, maar dekken al onze energiebehoeften met zonne-energie”, legt Hervé uit. Pal naast de panelen staat een grote, ronde tank. Via een verlengde dakgoot is die met het huis verbonden. “Al het water dat wij gebruiken, is opgevangen regenwater,” licht Hervé toe. “We zijn voor onze eerste levensbehoeften dus niet afhankelijk van wat er elders gebeurt!”
Wij knikken, ietwat jaloers. “Wat een mooi voorbeeld van lokale weerbaarheid,” zegt Ivar. “Zeker in tijden van crisis is dat bijzonder nuttig en relevant!” voegt hij toe.

Barbecue op het strand met andere wereldzeilers.

Aanpassen aan onzekerheid

Intussen beseffen wij als nooit tevoren dat wij als wereldzeilers toch wel heel afhankelijk zijn van politieke beslissingen over onze bewegingsvrijheid. Gambier is prachtig, maar ook klein, en de natte, koudere winter nadert. Hoe lang zouden we hier nog moeten blijven? Ondanks de knagende onzekerheid proberen we er het beste van te maken. “*You can’t control the wind, but you can adjust your sails*,” zegt Ivar. We bezoeken alle uithoeken van de archipel, en ontdekken zo de beste plekken om te snorkelen en verse kokosnoten te verzamelen. Er zijn zo’n dertig boten gestrand hier, en er ontstaat in korte tijd een opmerkelijk hechte gemeenschap. We wisselen onderling recepten uit met verse, lokale ingrediënten, plukken samen bonen voor eigengemaakte koffie, wandelen over de steile bergen van hoofdeiland Mangareva en bezoeken een parelkwekerij. Zo maken we vrienden voor het leven met andere zeilers. “Ondanks dat we al veel verder westelijk hadden willen zijn, hebben we toch eigenlijk wel mazzel,” reflecteren we tijdens een potluck barbecue op het strand van het kleine koraaleiland Tauna. “Terwijl het in Europa één en al corona-ellende is, zijn wij hier veilig en gezond.” “En het decor is ook niet slecht”, zegt Ivar tevreden.

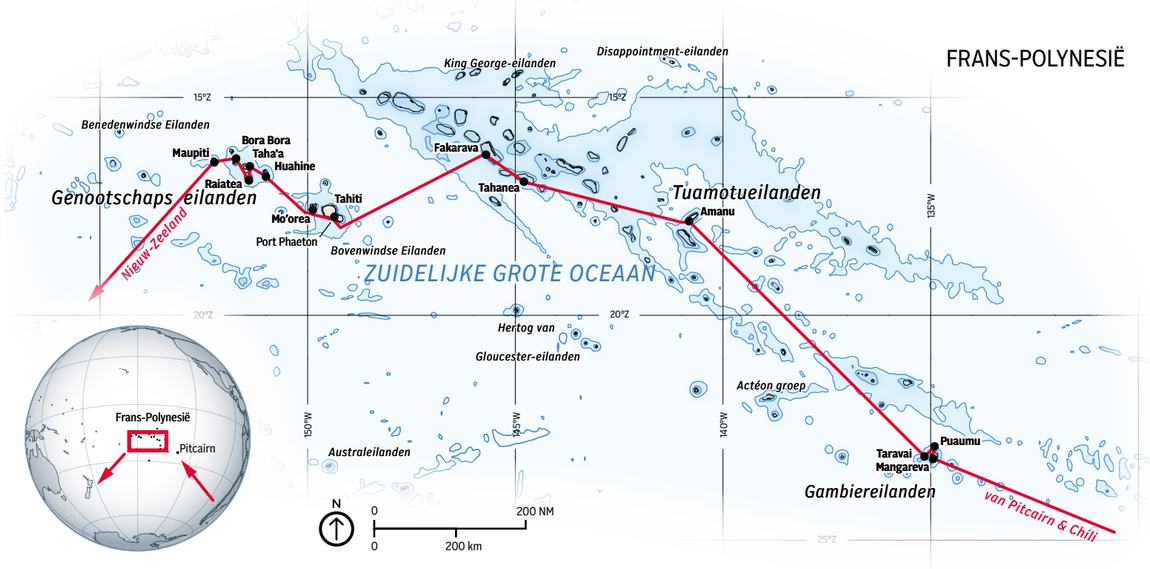

HET VAARGEBIED

Frans-Polynesië bestaat uit vijf archipels: de Marquesas, Tuamotus, Gambier, Australeilanden en Genootschapseilanden. Zij liggen verspreid over een zeegebied zo groot als de Europese Unie. Elke archipel bestaat uit meerdere eilanden die geografisch bij elkaar liggen en vaak ook geologisch op elkaar lijken. Administratief is het land als *Collectivité d’Outre-Mer* onderdeel van Frankrijk, met vergaande zelfstandigheid. EU-burgers hebben geen visum nodig en kunnen onbeperkt in het land verblijven. De boot mag twee jaar belastingvrij in het land blijven en moet daarna minimaal zes maanden uit het land zijn voordat een nieuwe termijn begint te lopen. Op de meeste eilanden zijn geen voorzieningen voor zeilers, zoals havens, steigers, moorings, of douchegebouwen.
Op Noonsite en social media lazen we regelmatig verhalen van zeilers die zijn weggestuurd van ankerplaatsen en gedwongen werden om voor veel geld aan een mooring of in een marina te gaan liggen. Ankeren zou zelfs verboden gaan worden. Onze ervaringen zijn ander: wij konden bijna overal vrij ankeren. Uitzonderingen zijn Tahiti, waar ankeren nog maar op een paar plekken is toegestaan; Mo’orea, waar duidelijke zones afgebakend zijn waar je kort (48 uur) of langer (6 dagen) mag ankeren; en Bora Bora, waar jachten alleen aan moorings kunnen liggen voor 30 Amerikaanse dollars per dag. Moorings zijn soms ook op andere eilanden aanwezig, betaald of gratis. Zie voor meer en actuele informatie: Voiliers.asso.pf

Naar de Tuamotu’s

Na drie maanden komt ineens het verlossende woord uit Tahiti. De lockdown wordt opgeheven en internationaal reizen wordt weer toegestaan om de toerisme-industrie op de been te helpen. Alle zeilers zijn in jubelstemming: we mogen de andere eilandengroepen van Frans-Polynesië bezoeken! We vergeten even dat de overige landen op onze beoogde route door de Stille Oceaan, zoals Samoa, Tonga en de Cookeilanden, nog altijd dicht zijn. “Onze gevangenis is nu zo groot geworden als de hele EU,” relativeren we, doelend op het gigantische gebied waarin de eilanden van Frans-Polynesië liggen.
Wij nemen afscheid van Gambier en zetten koers naar de Tuamotu’s. Deze groep van atollen is van oudsher berucht,

ANKERGEREI EN KORAAL: GEEN GELUKKIGE COMBINATIE

Het kristalheldere, azuurblauwe water dat we op veel plekken tegenkwamen, is niet alleen mooi, het is ook handig met ankeren. Je kunt het anker namelijk goed zien liggen op de bodem, tot waterdieptes van wel twintig meter.
Je wordt hier vanzelf fan van zandbodems, te herkennen aan de lichtblauwe plekken in het water. Het alternatief is namelijk dat ketting en anker klem komen te zitten achter koraalrotsen. Vaak lukt het niet een zandplek te vinden die zo groot is dat je ketting een hele cirkel om je anker heen kan draaien. Gevolg: als de wind draait, ligt je ketting alsnog onder een koraalrots. Maar er is een elegante oplossing: maak boeien vast aan de ketting nadat je het anker hebt ingegraven, zodat dit grotendeels vrij blijft van de bodem. Je ligt nog steeds goed vast, het behoudt het ankergerei, scheelt veel gedoe bij het wegvaren, en je voorkomt dat je het langzaam groeiende, levende koraal beschadigt. Veel zeilers gebruikten gejutte parelkweekboeien, maar onze werkloze stootwillen deden het ook prima.

want ze zijn zo plat als een pannenkoek. Je ziet ze alleen overdag en pas als je er een paar mijl vandaan bent. We prijzen ons gelukkig met onze gps en digitale kaarten, waarmee we de atollen Amanu en Tahanea probleemloos aanlopen. “Meer dan ringen van koraal met kokospalmen en struiken erop zijn het niet,” grapt Floris als we voor anker liggen. Onder water blijkt echter pas goed hoe groot de biodiversiteit van de atollen is. We zien gezond koraal en de vele kleurrijke vissen geven ons het gevoel dat we in een tropisch aquarium voor anker liggen. Net als in Gambier vallen ons de vele rifhaaien op. Zouden zij iets te maken hebben met de gezondheid van de ecosystemen?

Zwemmen met haaien

Het atol Fakarava staat bekend om z’n rijke onderwaterwereld. “Deze lagune is groter dan het IJsselmeer,” zegt Ivar vol verbazing als we door de pas tussen oceaan en lagune varen. We gaan er duiken met Sonja en Tom, vrienden die we hebben ontmoet in Gambier. Deze Oostenrijkse zeilers zijn biologen en zetten zich in voor een gezonde oceaan. We kunnen onze ogen nauwelijks geloven als we worden omgeven door tientallen, nee, honderden grijze rifhaaien. Majestueus glijden ze door het water, tegen de binnenkomende stroming in.
“Ze staan bovenaan de voedselpiramide en houden de populatie van hun prooi gezond en in toom,” legt Tom uit als we terug aan boord zijn. “Helaas worden ze wereldwijd massaal afgeslacht omdat hun vinnen een populair soepingrediënt zijn in Azië; experts schatten wel honderd tot tweehonderd miljoen per jaar!” Frans-Polynesië heeft de haaienvangst in het hele land verboden, dus kunnen ze hier hun natuurlijke rol vervullen.
“Zo blijft het ecosysteem in balans. Ook de duikindustrie profiteert hiervan,” voegt Tom toe. “De uitdaging blijft echter om ook op open zee toezicht te houden op het vangstverbod, want er is nog veel illegale visserij.” Onlangs leed een Chinees vissersschip schipbreuk met een lading vol haaienvinnen. Hoewel de beschermde status van de haai een stap in de goede richting is, is de strijd is dus nog lang niet gestreden voor dit niet-zo-knuffelbare, maar o-zo-belangrijke roofdier.

Land of plenty

Na een maand in de Tuamotu’s beginnen onze benen te jeuken. We zijn toe aan een wandeling en een andere omgeving, en zetten koers naar Tahiti, het hoofdeiland van Frans-Polynesië. Daar zijn ook wat postpakketten met reserveonderdelen naartoe onderweg. Prompt nadat we uit de luwte van Fakarava komen, krijgt de deining vat op onze boot en worden we eraan herinnerd dat we nog altijd midden op de Stille Oceaan zijn. De wind is een stuk sterker dan voorspeld en we hebben moeite om in het ritme te komen. We zijn blij als na twee nachten de bergen van Tahiti opdoemen in het ochtendlicht. “Ik heb nu al zin om ze te beklimmen”, roept Ivar terwijl hij naar de hoge, knalgroene pieken staart.
We sturen door een opening in het koraalrif dat bijna heel Tahiti omringt en ankeren in Port Phaeton, een goed beschutte baai. Het stikt er van de boten, maar als we beter kijken, blijken ze bijna allemaal onbewoond, veelal omdat hun eigenaren vanwege corona naar huis zijn gegaan. Maar we zijn hier toch niet voor de gezelligheid; onze watertank is hard toe aan een schoonmaakbeurt en nieuwe leidingen. Tussen de klussen door wandelen we door de groene bergen en vinden een waterval als verkoelende beloning voor onze inspanningen. Ook is het hoog tijd om proviand aan te vullen.
“Wow, wat een aanbod!” zegt Floris glunderend zodra we – met mondmaskers – een grote Carrefour supermarkt betreden. Zeven maanden bezochten we alleen maar minimarkten van kleine eilandgemeenschappen, dus dit uit de kluiten gewassen filiaal van de Franse multinational is indrukwekkend. “Tahiti is inderdaad *the land of plenty*,” lacht Ivar. We kunnen de verleiding niet weerstaan en kopen Franse kazen, tortillachips en een pot biologische chocoladepasta. Maar vrijwel het hele assortiment is geïmporteerd, waardoor het overgrote deel van onze kassabon naar het buitenland verdwijnt. Omdat Tahiti overal ver vandaan is, veroorzaken die producten bovendien forse transportemissies. Ten slotte stellen we vast dat er veel geld in de zakken van duurbetaalde managers en aandeelhouders verdwijnt. Het verkleint de inkomensongelijkheid op Tahiti, die ons al op dag één is opgevallen,

▲ Een ring van koraal schermt Gambiers lagune af van de oceaan.
◄ In het ochtendlicht zien we Tahiti opdoemen.

▼Het koraal bij Puaumu lijkt wel een vuinisbelt.
▼◄ Op Tahiti installeren we nieuwe zonnepanelen.

dus niet bepaald. We gaan op zoek naar een alternatief. “Dat is dan 450 francs”, zegt de meneer achter een klein fruitstalletje. Ivar overhandigt hem het equivalent van vier euro en stopt de rijpe papaja voorzichtig in zijn rugzak. “Waar komen de papaja’s vandaan?” vraagt Floris. “Van het eiland,” is het antwoord. “Ze zijn vanmorgen geplukt.” Kijk, dat klinkt ons als muziek in de oren. Gelukkig is er aan dit soort stalletjes geen gebrek in Tahiti. Ook in de grote, goed onderhouden gemeentelijke markthal in de hoofdstad Papeete is het druk. Vele verse, lokale producten worden er tegen aantrekkelijke prijzen aangeboden: goed voor de lokale boeren en de middenstand, en ons geld blijft zo langer in de lokale economie.

Plan A of B?

Terwijl we nog steeds op onze reserveonderdelen wachten, wordt een stemmetje in onze hoofden hardnekkiger. Ivar geeft het als eerste geluid. “Wat gaan we doen? Alle landen ten westen van ons houden hun grenzen nog gesloten, op Fiji na. Maar dat is vanaf december niet meer veilig vanwege orkanen. Moeten we hier nog een seizoen blijven?” Voor veel zeilers is Frans-Polynesië een droombestemming waar sommigen jaren blijven. We begrijpen wel waarom: het is hier fabelachtig mooi, de mensen zijn vriendelijk, het leven is ontspannen. Onze reis draait echter om het vinden en verspreiden van inspirerende voorbeelden die een ecologisch houdbare en sociaal rechtvaardige samenleving dichterbij kunnen brengen. Daarom willen we verder. En onze terugkomst naar Nederland willen we liever niet nog een jaar uitstellen. “We gaan het gewoon proberen,” oppert Floris. “Ik heb de formulieren al gedownload.” Hij doelt op de formulieren om bij wijze van uitzondering Nieuw-Zeeland binnen te mogen. Tientallen pagina’s met uitgebreide vragen beantwoorden we zo goed mogelijk; sommige vragen lijken eerder bedoeld voor cruiseschepen dan voor zeiljachten. We reserveren een marina en werf in Wangharei, vragen offertes voor allerlei noodzakelijk bootonderhoud. Dagenlang zijn we er zoet mee. “En nu maar afwachten,” zucht Floris als hij onze aanvraag heeft verzonden. “Nieuw-Zeeland blijft plan A,” zegt Ivar hoopvol. En als ze ons afwijzen? Plan B is snel gemaakt. De Marquesaseilandengroep hebben we nog niet gezien en er is sinds mensenheugenis nooit een orkaan geweest.

Paradijselijke wachtkamer

Na maanden wachten ontvangen we eindelijk onze postpakketten met reserveonderdelen. Uit Nieuw-Zeeland is er nog altijd geen nieuws. We besluiten het antwoord op onze aanvraag op de benedenwindse Genootschapseilanden af te wachten. Dat is alvast een stukje de goede kant op. Al in het ochtendlicht van de volgende dag naderen we Huahine.

Voor anker bij ansichtkaarteiland Tauna.

▲ Indrukwekkend veel grijze rifhaaien bij elkaar op Fakarava.

▶ Bioloog Tom legt het grote belang van haaien uit.

Onderweg naar Bora Bora.

Geweldig uitzicht op Bora Bora als beloning na een pittig klimmetje.

We ankeren in een lagune met prachtig vlak, azuurblauw water, omringd door een koraalrif. We kijken uit op een weelderig begroeide, centrale bergmassa. Terwijl wij het eiland al wandelend en fietsend verkennen, tikt de tijd door. Het orkaanseizoen komt steeds dichterbij, maar ook als we de eilanden Taha’a en Raiatea aandoen, blijft het stil uit Wellington. Moeten we plan A opgeven en koers naar de Marquesas zetten? Eind oktober horen we via via dat er in Nieuw-Zeeland een hobbel in het beoordelingsproces is opgelost. Dan gaat het plotseling snel. We ontvangen een mail van het Health Ministry, met de beslissing op onze aanvraag. Oei, wat maakt de trage internetverbinding dit spannend. Ja, we worden toegelaten! We springen van blijdschap een gat in de lucht. Een nieuwe papierwinkel voor de visa volgt, maar tien dagen later zijn ook die binnen. Het staat zwart op wit: we mogen zes maanden blijven.

Uitchecken

We varen naar Bora Bora en checken uit bij de lokale gendarmes. Het bekendste eiland van de groep staat vol met resorts. We zien de talloze hutjes met palmbladeren daken vanaf een bergtop met een adembenemend uitzicht. Floris wijst naar zee: “Daar ligt onze volgende bestemming!” We hebben weer een doel en vertrekken na de laatste boodschappen bij de fruitkraampjes voor een tocht van 2500 mijl, op naar nieuwe avonturen en inspirerende duurzame voorbeelden.

GEBRUIKTE PILOTS, KAARTEN EN APPS

- *Compendium Gambier/Tuamotus/Societies*. Digitale naslagwerken door zeilers samengesteld, te downloaden op: Svsoggypaws.com/files/#pacific
- *Charlie’s Charts of Polynesia*, Charles & Margo Wood
- *Cruising Guide to Tahiti and the French Society Islands*, Marcia Davock
- *World Cruising Routes*, Jimmy Cornell
- *Noonsite.com*, de online informatiebron voor langeafstandzeilers
- *Navionics-kaarten* op de iPad en plotter
- *Gribfiles* met mooie animaties via windy.com en de windy app
- *Predictwind*, app voor gribfiles via de IridiumGo-satelliettelefoon